

de Gardeny, del portal forà, no-s pot tancar, ne-y ha barra ne *clavadura*» a. 1373 (Miret S., *TemplH*, p. 566), «metrà metzines de jos lo limidar o *clavadura* de portas», a. 1424, *Ordin. de la V. d'Aneu* (RFE IV, 34).

Clavari [1342, 1350, 1380, i doc. mall de 1387], 'oficial o comissari que guarda les claus d'una institució: «En Simó Pere / major prevere / féu, e *clavari* / --», JRoig (*Spill*, v. 13797), «y axí la montanya — del loch del Calvari, / Senyor, Vós pujàreu — per tots a cridar: / hon, de la sanc vostra — vos féreu *clavari*, / y sols volguès pendre — la mort per salari», Benet Espanyol, a. 1541 (JqMBover, *BiEscrBal.*, 255.3.8); *clavaria*, *clavariatge*, *clavariat*, *clavariessa*; per una imatge semblant a l'enclosa en els passatges de JRoig i BEspanyol, tort. *clavero* 'enterraments' (BDC III, 92; *AlcM*) però amb xocant terminació d'aspecte castellà-arag. i que més aviat potser seria romanalla local mossàrab; el cognom *Claver* (i nom del reusenc St. Pere Claver), localitzat sobretot, i segurament només antic, des de Tarragona i Balaguer cap al S., fins a Xàtiva, podria ser una altra romanalla mossàrab; en fi, no existint *clavarius* en llatí (o bé només, i rarament, com a derivat de *clavus* 'clave-taire'),¹ i tenint en compte que no sols la institució dels *clavaris* ha estat sempre sobretot o només mall. i val., i que quasi tota la documentació antiga del nom i dels seus deriv. (i tota la moderna) aplegada pels *DAG.*, *AlcM* i meu és val. o balear,² hem de dubtar molt que sigui pres, com diu *AlcM*, d'un ll. **clavarius*; i desconfiant de l'aspecte cultista d'aquest mot, cal sospesar bé la probabilitat que sigui catalanització d'un mossàr. *klabāir* tant com *columbari/colombaire* ho és indiscutiblement del mossàrab *kolombāir*.

Clavilla [*cavilla*, 1331; *clavilla*, 1465 i fi S. xv]: «una *cavilla* de ferre», doc. de les Drassanes [Capmany, *Mem.* II, 413]; «quatre *clavilles* de ferre de amplombar», 1465 (BCEC xxxviii, 213) «les fermes *clavilles* que tenen la vida», *Procés Olives*, v. 1847; i amb el sentit de 'clavícula' en el *Coll.* de Cauliac, i en OPou;³ del ll. CLAVICŪLA 'claueta', 'petita peça, de forma comparable a una clau'; és encara un mot d'ús general, ben conegut sobretot per a les dels instruments de música, i per a la de ferro o de fusta que uneix l'arada al jou (V. Ferrera, Ferrera de Pall., 1932-3, Arcavell, 1936, Lavansa, 1964); per dissimilació eliminatòria es reduí en part, ja en ll. vg., a CAVICLA (que ja apareix en una antiga glossa llatina «*cabicola*: κλειδλον», Niedermann, *Glotta* II, 1910, 51-52), d'on el fr. *cheville*, oc. *cavilha* [S. XIII], it. *cavicchia*, i part de les formes rètiques i sardes; mentre que en cast. *clavija*, cast. *chavelha*, i en alguns parlars d'Itàlia, Sardenya, els Alps i en quasi tots els de la Península (llevat algun de lleonès) ha persistit la forma plena i clàssica (FEW II, 763b); a Catalunya tenim algun testimoni antic de la forma dissimilada (ultra aranès *kawila*), especialment en el doc. citat de 1331 i fins avui en el Capcir (BDC III, 135) i a Menorca: *cavilla de ferro o de justa*, en el jou (Arx. Lluís Salvador II, 332), i terme nàutic (BDC XII, 17).⁴

La paraula s'aplicà a una part del turmell, com en el fr. *cheville*, oc. *cavilha*, que és el sentit ja documentat per Cauliac i també en OPou: entre les parts del cos darrere lo ventre de la cama i la rodella del genoll: «la *clavilla*: malleolus, *clavicula*», «id. enfora són exides y endins cavades» (*ThPu.*, 251, 262), avui gironí i emp. (*AlcM*).

D'ací es tragué un derivat, més conegut com a nom del turmell: *clavillar* (*klabīlā*), a Cerd., Camprodon i Esterri (*AlcM*), que vaig anotar a Capcir i Alta Cerdanya (Formiguera, 1960, Sallagosa, 1959; ACayrol, *Contalles Cerd.*, 56), i en general és rossellonès (Grandó, *MiscFabra*, 184); JSebPons: «quina alegre abundor / en el ram escollit de minyones que passa! / L'espardenya lligada al cim del *clavillà*, / vet aquí la Maria, i la Joana i l'Helena ---» (*La Nit Rossellonesa*, v. 9). També alt-arag. *klabīlār* (Casac., BDC xxiv, s. v.; Bielsa, 1965). En occità se sent al llarg dels Pirineus sobretot, des del Mediterrani a l'Atlàntic (al *klabīlā* a Vingrau, 1960; aran. *kawilā* o *kawilā*; bearn. *cabilbaa* «cheville du pied», Lespy; landès S. *kabīlā*, centre *kalibā*, Nord *kañiwā*: Millardet, *Atlas*, n.º 90).

Derivat diferent a l'Alt Pallars *klabīlĕ* (Cardós i V. Ferrera, 1932-34), Benasc *klabīlĕro* («tiengo una desdologadura horrorosa al *clavillero*», Ferraz, 39); també urg. *AlcM*. Amb altres sentits múltiples en els altres parlars, especialment valencians i balears. Entre ells, en particular, s'aplica a clavilles posades en una post o paret a diferents altures [1640, artilleria, Barra, *AlcM*] i a d'altres que marquen l'altura d'una cosa: «ja l'estimen llur llengua 'ls catalans --- però s'és mester que de fet i ab obres l'estimin més: --- és precis posar-la uns quants *claviers* més amunt», AMAlcover (BDLC VI, 174).

En aquesta forma, doncs, com era d'esperar, l'antiga -yl- pronunciada -y- a la mallorquina, faria -iy-, que es reduïx a i en la pronúncia corrent, cosa que deu esdevenir-se també en punts del Nord-est del dialecte cat. oriental; així mateix el primitiu: *klabīas* pronuncien a St. Pol (1928) les *clavilles* de la clau de l'arbre (veg. supra). D'ací ha de venir *clàvia* (sense accent Belv., 1803, ço que ja suposa accent en la a) que és impossible fer venir d'un arbitrari *CLAVICA postulat per Moll (*AORBB*, *Supl.*, § 855; *AlcM*), no solament perquè això mancaria de tot fonament morfològic i fóra inconcebible segons la Formació de Mots del ll. vg. i el romànic, sinó perquè és inadmissible semblant fonètica històrica: el resultat d'un tal *CLAVICA solament hauria pogut ser **clàvega*.⁵

Indubtablement, fet connex amb els fenòmens de retrocés d'accent que vaig aplegar i estudiar en la meua nota sobre *bòria* del BDC xxii (1934), 249-251, fortament ajudat ací per la influència de *cláu*; un reguitzell de casos segurs: *aina* > *èina*, *baina* > *bèina*, *jaèna* > *fèina*, *coina* > *cuina*, *roina* > *roina*, HOMICIDIUM > *homèi* > *homèi*; SPONSALICIUM > *espoalii* > *espòli*; és sabut que és quan sorgeix de cop un hiatus que es produeixen més aquestes reculades d'accent, per això el cas evident de *bòria*; el dels valencians *dèsset*, *dinuit*, *dènau* < *deesset*, *deehuit*, *dee-*